

1

שאלה וידעתם כי נאצו האנשים
האלה את יהוה: והיה כבלתו לדבר
→ את פליהדברים האלה ותבקע
האדמה אשר תחתיהם: לב ותפתח
הארץ את פיה ותבלע אתם ואת
בתיהם ואת פליהאדם אשר לקרח
→ ואת פליהרכוש: לב ויירדו הם וכל
אשר להם חיים שאלה ותבס עליהם
→ הארץ ויאבדו מתוך הקהל: לב וכל
ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם.

ותדעון ארי ארניו גובריא האלון
קדם יי לא ויהוה כד שיצי למלקא
ית כל פתנמאי האלון ואתבזעת
ארעא די תחותיהון: לב ופתחת
ארעא ית פומה ובקעת יתהון
ות אנש בתיהון וית כל אנשא
די לקרח וית כל קנינא: לב ונתתו
אינון וכל די קהון כד חיון
לשאול ופת עליהון ארעא
ואבדו מנו קהלא: לב וכל
ישראל די בסחריהון ערקו

לקט בדיר

רש"י

כ"י (לד) נסו לקולם. כ"י בשביל הקול היולח על (לכאן עתה: עז) פשוט הוא שנסו מפני קול האדמה
שנמנה קולה כמין רעם וכמו שאמר הכחוש כי אמרו פן
תבלענו הארץ, אבל לא מפני קול האנשים שנעקו ווי או כדומה, שזה אדרבה מביא כנופית אנשים להושיע להם או לראות
הפלא, וזה פשוט, וכדניו בא כאן לומר ב' דברים, א' שלמ"ד ו' של לקולם אינו למ"ד המחבר שנסו אל הקול, אדרבה נסו
ממנו אלא פירושו בשביל קולם, והשניית "לקולם" מצעי ליה מה זה לקולם, לזה אמר שנקרא קול הארץ קולם של האנשים

אור החיים

שפלחה לבלוע איש לדיק עתה חפלה פיה לבלוע
אויביו כ"י
לא. בכלותו וגו' אח כל הדברים^ע. פירוש לא
איחרה ולא קדמה אלא המחניכה
עד שאמר כל הדברים הנריכין בענין וחכף לכלותו
(נבקע^ע):
ותבקע האדמה וגו' ותפתח הארץ וגו'. ולא
הספיק לומר ותפתח וגו' או ותבקע^ע
עוד אמר נבקיעה האדמה ובפתיחה הארץ, אולי
כי לא היה שם פה הארץ במקום דריסת רגליהם
לזה נבקעה האדמה אשר היו עומדים עליה^ע
ונזדמן שם פה הארץ^ע ונפתחה, ולזה כנגד
המקום שבו עומדים בו אמר ותבקע האדמה.

אור בדיר

פ) הלא לא אמר אלה דבר אחד, והי"ל ככלותו ודי. פא) וזה ג"כ סימן להדקת ארזיניו משה ע"ה. פב) פי' למה אמר
דבר אחד ב' פעמים הלא זה הניקוע זה הפתיחה. פג) פי' חילוק יש בין חיבת הארץ ובין חיבת האדמה, שארץ פירושו כל העולם
כולו בכלל, ולארץ יש לה פה, אבל אדמה פירושו על מה שהרגל דורס. פד) ע"י הניקוע היה יכול לנח שמה.

ובל ישרא אער סגורגט נסו לקולם
הכרת האג - לקח לדורו

כִּי אָמְרוּ פְּתַבְלָעְנוּ הָאָרֶץ: לֵה וְאִשׁ
 יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת
 הַחַמְשִׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ מִקְרִיבֵי
 הַקְּטָרֶת: ס יז * וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵּאמֹר: * אָמַר אֶל־אֱלֹעֶזֶר בֶּן־
 אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּרְם אֶת־הַמִּחֶתֶת מִבֵּין
 הַשְּׂרֵפָה וְאֶת־הָאִשׁ זָרְהֵהְלָאָה כִּי
 קָדְשׁוֹ: ג אֵת מִחֶתוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה

לְקַלְהוֹן אָרִי אָמְרוּ דְלָמָּא
 תְּבַלְעֵנָא אֶרְעָא: לֵה וְאִשְׁתָּא
 נִפְקַת מִן קֶרֶם יי וְאִכְלַת יֵת
 מֵאֵתוֹן וְחֻמְשִׁין נִבְרָא מִקְרִיבֵי
 קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא: * וּמְלִיל יי עִם
 מֹשֶׁה לְמִימְרֵי: * אָמַר לְאֱלֹעֶזֶר בֶּן־
 אֶהֱרֹן כְּהֵנָּה וַיִּפְרֹשׁ יֵת מִחֶתֶתָּא
 מִבֵּין יְקִידֵיא וַיֵּת אִשְׁתָּא יַחֲזִיק
 לְהָאָרִי אֶתְקַדְשׁוּ: ג יֵת
 מִחֶתֶת חֲיִיבִיא הָאֵלֶּין

דִּאתְחִיבוּ בְּ
 יִתְהוֹן פְּסִין
 לְמִדְבָּחָא אֶר
 וְאֶתְקַדְשׁוּ י
 יִשְׂרָאֵל: ד וַי
 יֵת מִחֶתֶתָּא
 יְקִידֵיא ו
 לְמִדְבָּחָא:
 יִשְׂרָאֵל בְּדִיל
 חֲלוּנֵי דִי לָא

לקט בהיר

רש"י

מפני שזעקה על בליעתם (בד"א): (א) ולא אש השרפה
 הנוכח בסמוך לו שנשרפו הר"ג אש, שלא היה זה אש וגחלת
 גשמי שיוכל להזרק (ג"א): (ב) פי' לא זכר נכתוב להיכן
 יזרקו, וזולתי שלא על המזבח גם לא על שפך הדשן, אלא
 יזרקו להלאה פי' לאיזה מקום שימצא לארץ שאין קפידא

בליעתן: (ג) ואת האש. שכתוב המחנות: זרה
 הלאה. לארץ מעל המחנות: כי קדשו.
 המחנות ואסורין בהנאה שהרי עשאו כלי
 שרת: (א) החטאים האלה בנפשיתם. שנעשו

פושעים בנפשו
 רקעי. רדודין
 טינבי"ש בלע"י
 ויהיו לאות.
 שנחלקו על

שם מואר הוא על
 עסקן דהיינו לחו
 בלע"י: (ד) סת
 בה אש הפנימי, ו
 של זהב והמחנות
 חלול היה וממלא

וילוו על מו:
 כ"י הקריבו
 מנזך להר
 שהקריבו לפני
 של מחנות, וקו
 זרה ומאוסה
 אומרו ויקדשו
 וכלי זהב למו
 המקריבין היו
 הקטורת על ו

(ז) ומה טעם זה
 שהקריבו קטורת.
 הקטורת היטה כז

אור החיים

יז ב. אמור אל אלעזר. טעם אלעזר, ללד שלא
 החשיב ה' הדבר שיעשה על ידי
 אהרן שהוא כהן גדול, או ללד שעל ידי אהרן נעשה
 המשפט ומחו מקריבין המחנות לא רצה ה' שיעשה
 על ידו הרמת המחנות: (י)
 וירם את המחנות. לריך לדעת למה אמר וירם
 בוא"י: כיון שזה הוא החמלת המלוכה.
 ונראה שנחכוון להוסיף על ענין ראשון שהוא
 בליעת קרח ועדתו שראו עם בני ישראל כי ילא
 דבר כהונת אהרן ועוד הוסיף חוקף וחזק הכהונה

ציד אהרן לדורות שירם המחנות וגו' ועשו אותם
 רקועי פחים וגו' ויהיו לאות לבני ישראל וגו' זכרון
 לבני ישראל וגו':
 ג. החטאים האלה בנפשיתם. פי' אולי שנחכוון
 להוציא מלבם: (י) לבל ידאגו על
 היות הדבר בסיבחס, גם לבל יחשוב אדם מישראל
 כי הם: (י) היו להם סיבה, לזה אמר החטאים
 האלה בנפשיתם פירוש שהם חבלו בעלמם וחסרו
 נפשם ולא היה להם סיבה מזולתם, ואף על פי כן
 מלינו שלא הרגישו ישראל בזונת ה' בדברים אלו

אור בהיר

פד) אולי שכונת המחנה ז"ל בזה לומר שאם יעשה אהרן דבר זה יהיה נראה כאילו נוטל נקמה בשביל כבוד עלמו ח"ו. (פ) ולא
 אמר הרם. (ז) כל זה מיותר. (ח) של משה ואהרן. (ט) משה ואהרן.

הלך פרק אחד עשר מנהדרין

4

דאית ליה תורה. כך היה מנהגם של אנשי קדום מי שהיה לו שורף יומר מן המטה מקצתן אותו בסכין. גיילי לשון גון כן שמעתי. אחד רועה כל בהמות העיר יום א' ומי שאין לו בהמה מגלגלן עליו א' ואם דגרסו גיילי ליה: ומתחין ליה. עד למתפרקי אבריו: לרעות ב' ימים: אמר להו. יתמי למרי דמורא דלית ליה חד מורא ג' וכתוב שמה עילוייה. כדי שיכיר כל אחד וא' דינר שלו ויחזור כו: דעבר במברא. שהמעצרות שלהם מימיו עזין והיו דמן קר: ויעלנו: ורפתא לא ממוטו ליה. התנו צניעה שלא יתנו לו פח כדי שימות ברענו וכשמה חזיל תורה אור

דברות הגורא [א] גם' מהגלגל חין להם [ב] כו' עד פדת קרת מתחין: [ג] שם עדת קרת כו' [ד] עולם כהא. ליה וכו': [ה] שם שאלתי ותם וכו' עד חיל שמה: מתחין: [ז] שם שאלתי עמוס מתחין חייבת פתחי: [ח] חמה ליה. מתחין חייבת ליה:

גליון הש"ס גמ' הכי כן בארבע בסתקתה. מין סתות דף כ"ד ע"א:

לעזר רש"י בסדרותא [מפורדא]. פגיעה (במפורדאליה).

מוסף רש"י יעקב ביקש רחמים על עצמו. שלא יזכר שמו על מתקתם (במדבר טו ב').

דאית ליה תורה. כך היה מנהגם של אנשי קדום מי שהיה לו שורף יומר מן המטה מקצתן אותו בסכין. גיילי לשון גון כן שמעתי. אחד רועה כל בהמות העיר יום א' ומי שאין לו בהמה מגלגלן עליו א' ואם דגרסו גיילי ליה: ומתחין ליה. עד למתפרקי אבריו: לרעות ב' ימים: אמר להו. יתמי למרי דמורא דלית ליה חד מורא ג' וכתוב שמה עילוייה. כדי שיכיר כל אחד וא' דינר שלו ויחזור כו: דעבר במברא. שהמעצרות שלהם מימיו עזין והיו דמן קר: ויעלנו: ורפתא לא ממוטו ליה. התנו צניעה שלא יתנו לו פח כדי שימות ברענו וכשמה חזיל תורה אור

*דאית ליה תורה נשקול חד משכא דלית ליה תורה נשקול תרי משכי אמרו ליה מאי האי אמר להו סוף דינא כתחילת דינא מה תחילת דינא דאית ליה תורה פרעי חד יומא דלית ליה תורה פרעי תרי יומי אף סוף דינא דאית ליה תורה לשקול חד דלית ליה תורה לשקול תרי דעבר במברא נתיב חד וזוא דלא עבר במברא נתיב תרי דהוה ליה (תורה) [דרא] דלבני אתי כל חד וחד שקל חדא א"ל אנא חדא דשקלי דהוה שרי תומי או שמכי אתו כל חד וחד שקל חדא א"ל אנא חדא דשקלי ארבע דייני הוה בסדום שקראי ושקוראי ויפי ומצלי דינא דמחי ליה לאיתתא דחברי' ומפלא ליה אמרי ליה יהבה ניהליה דניעברה ניהליך דפסיק ליה לאורנא דחמרא דחבריה אמרו ליה הבה ניהליה עד דקרחא דפרע ליה לחבריה אמרי ליה הב ליה אנרא דשקל לך דמא דעבר במברא יהיב ארבעה זוזי דעבר במוי יהיב חמני זוזי וימנא חדא אתא ההוא כובס איקלע להתם אמרו ליה הב ד' זוזי אמר להו אנא במיאי עברי אמרו ליה איב הב תמניא דעברת במיאי לא יהיב פרויהו אתא לקמיה דדיינא א"ל הב ליה אנרא דשקל לך דמא ותמניא זוזי דעברת במיאי אליעזר עבד אברהם איתרמי התם פרויהו אתא לקמיה דיינא א"ל הב ליה אנרא דשקל לך דמא שקל גלגלא פרויהו או לדיינא אמר מאי האי א"ל אנרא דנפק ליה מינד הב ניהליה להאי וזוזי דידי בדקיימי קיימי הויה להו פרויהו דהוה מגני עלה אורחין כי מאריך גיזיו ליה כי גוי' מתחין ליה אליעזר עבד אברהם אקלע להתם אמרו ליה קום גני אפוריא אמר להון נדרא נדרי מן יומא דמיתת אמא לא גנינא אפוריא כי הוה סחרימי להו עניא יהבו ליה כל חד וחד דינרא וכתוב שמה עליה ורפתא לא הוה ממשי ליה כי הוה מית אתי כל חד וחד שקול דידיה הכי אתני בינייהו בל מאן דמוזין גברא לבי היולוא לשלח גלימא הוה האי היולוא אקלע אליעזר להתם ולא יהבו ליה גהמא כי בעי למסער אתא אליעזר ויתייב לסיפא דכולהו אמרו ליה מאן אומנך להבא א"ל להתוא [דיתייב] אתה זמנתן [אמר דילמא שמעי בי דאנא אוסינתיה ומשלחי ליה מאניה דהאי גברא] שקל גלימיה ההוא דיתייב גביה ורהט לברא וכן עבד לכולהו עד דנפקי כולהו ואבלא איהו לסעודתא הויה רביחא דהות קא מפאק ריפתא לעניא בחצבא איגלאי מלחא שפיה דזכשא ואוקמיה על איגר שורא אתא זיבורי ואבלוה וזיינו דכתיב ויאימר ה' זעקת סדום ועמורה כיה רבה ואמר רב יהודה אמר רב על עיסקי ריבה: [מ]מרגלים אין להם חלק לעולם הבא [נ]ועדת קרח אין להם חלק לעולם הבא [ז]שנאמר ויתכס עליהם הארץ בעולם הזה במגפה לעולם הבא [ח]ועדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ויתכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי ר"ע רבי אליעזר אמר עליהם אמר הכתוב ה' ממות ומחיה מוריד שאול ויעל [ז]תיר *ועדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ויתכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי רבי עקיבא רבי יהודה בן בתירא אומר הרי הן כאבירה המתבקשת שנאמר חעיתי כשה אובד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי: ויקח [קרח] *אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו קרת שנעשה קרחה בישראל בן יצחק בן שהרתיח עליו את כל העולם כזהרים בן קת בן שהקהה שני מולדיו בן לוי בן ישעשה לוי בניהם וליחשוב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לניהם אמר רב שמואל בר רב יצחק יעקב ביקש רחמים על עצמו שנאמר בסודם אל תבא נפשי ובקהלם אל תחד כבודי בסודם אל תבא נפשי אלו מרגלים ובקהלם אל תחד כבודי זה עדת קרח הן שעבר על דת אל אבירם שאיבריהן עצמו מעשות חשובה ואין שישב באגנות פלח שנעשו לו פלאות בן ראובן בן שראה והבין אמר רב און בן פלח אישתו הצילתו אמרה ליה נפקא לך מינה אי מר רבה אנת חלמדיא ואי מר רבה אנת חלמדיא אמר לה מאי אעביד הוה בעצה ואשתבעי לי בהדיהו אמרה ליה ליה יוענא דכולה בנישתא קדישתא גינהו דכתיב כי כל העדה כולם

דאית ליה תורה. כך היה מנהגם של אנשי קדום מי שהיה לו שורף יומר מן המטה מקצתן אותו בסכין. גיילי לשון גון כן שמעתי. אחד רועה כל בהמות העיר יום א' ומי שאין לו בהמה מגלגלן עליו א' ואם דגרסו גיילי ליה: ומתחין ליה. עד למתפרקי אבריו: לרעות ב' ימים: אמר להו. יתמי למרי דמורא דלית ליה חד מורא ג' וכתוב שמה עילוייה. כדי שיכיר כל אחד וא' דינר שלו ויחזור כו: דעבר במברא. שהמעצרות שלהם מימיו עזין והיו דמן קר: ויעלנו: ורפתא לא ממוטו ליה. התנו צניעה שלא יתנו לו פח כדי שימות ברענו וכשמה חזיל תורה אור

[הס סג]

[גי ע"ב פדשהו]

[גי ע"ב פדשהו]

[גי ע"ב פדשהו]

בבבבב יז

ממממ ד

סס ס

[זכככ ס"א]

הההה ק"ש

ממממ יז

שמואל א א ב טו

הַתְּפִלָּתִי וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת־שְׁאֵלָתִי
אֲשֶׁר שְׁאֵלְתִי מֵעַמּוּז: כַּח וְגַם אֲנֹכִי
הַשְּׁאֵלְתִיהוּ לַיהוָה כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר
הָיָה הוּא שְׂאוֹל לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם
לַיהוָה: ס ב א וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר →

תרגום יונתן
הָרַחַן צִלְתִּי וַיִּתֵּב יי לִי
יֵת בְּעוֹתֵי דְקָעִית מִן
קְדַמוּהִי: כַּח וְאָף אָנָּא
מִסְרַתִּיה דִּיהִי מְשַׁמֵּשׁ
קְדָם יי כָּל יוֹמֵיא
דְּהוּא קָיָם הוּא מְשַׁמֵּשׁ
קְדָם יי וַסְגִיד תַּמָּן
קְדָם יי: א וְצִלְיַאת חַנָּה

רש"י

(כח) וגם אנכי השאלתיהו לה'. כאלם המשאל כלני לרננו, או משאלו צנו לשמשו: הוא שאול. אנפרוט"ץ צלע"ו, כלומר אין אמה רשאי לענוש,

מצודת דוד

(כח) וגם וגו'. רוצה לומר גם בעת התפילה נדרתי או להשאלו לה', להתבודד תמיד בעבודתו: אשר היה. כמו אשר יהיה, רוצה לומר כל זמן אשר יהיה בזה העולם הוא שאלו לה': וישתחו. שמואל השתחוה להורות לה' אשר שם חלקו מעובדי ה': (א) ותתפלל חנה. עצם התפילה היא בסוף אמריה, ובתחילה סידרה שבתו של מקום, ולזה נאמר ותאמר:

מצודת ציון

(כח) השאלתיהו. מלשון שאלה:

רד"ק

(כח) השאלתיהו. החזרתי לו השאלה שהוא נתן לי. ויונתן תרגם מסרתיה דיהי משמש קדם ה': אשר היה. כמו אשר יהיה, ורבים כמוהו: הוא שאול. כמו נתון, כלומר הוא שהיה שאלו הנה הוא נתון לה'. ויש בו דרש, באותה שעה נצנצה בה רוח הקודש ואמרה, כל זמן ששמואל קיים שאלו קיים, וזה שאמר שאלו לה': וישתחו אלקנה. כנוטל רשות לצאת מבית ה'. או פירושו וישתחו, וישתחו שמואל, אף על פי שלא היה אלא בן שתי שנים למדוהו להשתחות לה': (א) ותתפלל חנה ותאמר. התפללה לפני ה' ונתנה לו שכח והודאה על הבן שנתן לה, והתפללה לה' שיחיה ויהיה לה'. ותרגם יונתן וצליאת חנה ברוח נבואה ואמרת כבר שמואל

מדרשי חז"ל

אמרה לו אל הנער הזה התפללתי. (ועיין רש"י). (ברכות לא:). (כח) כל הימים אשר היה הוא שאול לה'. באותה שעה נצנצה בה רוח הקודש, ואמרה כל זמן ששמואל קיים שאלו קיים. (מדרש שמואל).

נשאי הפרק

(א"א) תפילת השבח וההודאה של חנה לה'.
(יב"ז) מעשיהם הרעים של בני עלי.
(יח"כא) שמואל נשאר בשילה ועלי מברך את חנה בילדים נוספים.
(כב"כו) עלי מוכיח את בניו על מעשיהם הרעים.
(כד"לו) איש האלהים מוכיח את עלי ומודיע לו את עונשו.

בגזאת גורג מלאך

עלן לבי פיהוה רמה קרני פיהוה רחב
 פי על-אויבי פי שמחתי בישועתך:
 ב אין קדוש פיהוה פיאין בלתך ואין
 צור כאלהינו: ג אל-תרבו תדברו גבהה
 גבהה יצא עתק מפיכם פי אל דעות יהוה
 ולא קרי: ולו נתבנו עללות: ד קשת גברים
 חתים ונכשלים אורו חיל: ה שבעים

ברוח גבוהה ואמרת
 פבר שמואל ברי עתיד
 למהוי גביא על ישראל
 ביוםהוי ותפרקון מידא
 דפלשתאי ועל ידוהי
 ותעבדון להון נסין
 וגבורון בכו תקיף לבי
 בחולקא דיהב לי יי
 ואף תימן בר יואל בר
 ברי שמואל עתיד
 דיקום הוא וארבעת

עשר בנותיו אמרין בשירה על ידי נבלין וכנורין עם איתיהון לינאי לשבחא
 בבית מקדשא בכו רמת קרני במתנתא דמיני לי יי ואף על פורענות נסא דעתיד
 למהוי בפלשתאי דעתידין דיתון ית ארונא דיי בעגלתא חדתא ועמיה קורבן אשמא
 בכו תימר בגשתא דישראל אפתח פומי למלא רברבן על בעלי דכבי ארי חריתי
 בפורקנך: ג על סנחריב מלכא דאתור אתנביאת ואמרת עתיד דיקום הוא וכל
 חילוחיה על ירושלם וגם סני ותעביד ביה תמן יפלו פגרי משרתיה בכו יודון כל
 עממיא אומיא ולישנא וימרון לית דקדוש אלא יי ארי לית בר מנד ועפוד יימרון
 לית תקיף אלא אלהנא: ג על נבוכדנצר מלכא דבבל אתנביאת ואמרת אתון פסדאי
 וכל עממיא דעתידין למשלט בישראל לא תסגון למלא רברבן לא יפקון גרופין
 מפומכון ארי אלהא ידע כולא ועל כל עוכדוהי מתיה דיניה אף לכו עתיד
 לשלמא פורענות חוביכון: ד על מלכות מקדון אתנביאת ואמרת קשת דגברי
 מקדונאי ותברון ידבית חשמונאי דהו חלשין ותעבדון להון נסין וגבורון: ה על בנותיו
 דהמן אתנביאת ואמרת דהו שבעין בלחמא וגאן בעותרא וסגיאין בקמונא אתמסקנו

רש"י

(א) רחב פי על אויבי. על פנינה: (ב) ואין צור כאלהינו. אין ציר כאלהינו, הכר לורה בתוך לורה: (ג) אל תרבו תדברו. כל גסי הרוח אשר שעס מלחמת, וכשניל פנינה שהימה מתגאה עליה היא מדנרת, לפי פשוטו. ולפי דרשו, כמרגמו שסרגס יונתן: עתק. דבר חזק, דבר אחר לשון סרה, כמו ועתק משם ההרה (גראשית יב ט), ילא דבר סרה מפיכם: כי אל דעות ה'.

מצודת דוד

עלן לבי בה'. כתשועת ה' שמח לבי: רמה קרני. לנח בו אויבי. ועל פנינה ובניה אמרה, והוא ענין מליצה לומר שמעתה לא יוכלו לצער אותה כמאז: רחב פי. כי עד הנה הייתי כשה נאלמה לא

מצודת ציון

א) עלן. ענין שמחה, כמו בעלן צדיקים (משלי מ ט): רמה. גבהה: (ב) בלתך. וזולתך: צור. ענין חזק, והוא מלשון צור וסלע: (ג) עתק. דברי חזק, כמו ידברו עתק (מסילס לד ד): נתכנו. ענין מנין. כמו ותוכן לבנים (שמוס ה ט): עלילות. מעשים. כמו אשר עולל לי (איכה א יב):

6

מצודת
 ח) חתים. ענין שכירה. כ
 ט) ונכשלים. מלשון ס
 אורו חיל. חגרו כח. וכ
 בלתך. ומי מהנכראים אע
 תרבו לדבר דבר גבוהה
 עתק. אל שאמרה משמי
 אל היודע הכל ולפניו ו
 לאיש כמעשהו, ופתאום
 ש

כי הקב"ה רואה הכל וכ
 כמו שהיה הדבר עליה
 לבי בה'. לבי שהיה ע'
 שהיתה שפלה שלא ו
 צרתי עתה רמה: רמה
 לפי שהוא המקום הג'
 תוקף החיה, כמו שאמ'
 יגח, והוא באדם דרך ו
 כמו שאמר (תהלים כ'
 אויבי, וכל זה בה' שהי
 מפני פי שהוא מלה זע'
 ועל המכעיסים אותה ו
 שהושעת לי מצרתי ונו
 בה'. שהתפללתי בבית ו
 אין בלתך. ידעתי כי
 לו, ועל כן עלי לומר
 כאלהינו. אין חזק כאלו
 כי הייתי עקרה ולא ד'
 תרבו. אל תרבו שת
 פנינה וכנגד המכעיסים.
 שזכר עומד במקום שני
 דעות ה'. הכל יודע ד

א) רמה קרני בה'. ארבי
 נחבאו להם לישראל,
 שחוב בתורה. שבע נבי'
 חנה, אביגיל, חולדה, ואס'
 ומה קרני, ולא רמה פי
 נמשכה מלכותן, שאול ו
 מלכות
 ב) אין קדוש בה'. כי
 בלתך אלא אין לכל
 בשר ודם, מרת בשר ודם
 מבלה מי
 ואין צור כאלהינו. אין

7

בְּלַחֲם גִשְׁפָּרוּ וְרַעֲבִים חָדְלוּ עַד־עֲקֶרְהָ
 יְלֵדָה שְׁבַעַה וְרַבַּת בָּנִים אִמְלָלָה: ו יְהוָה
 מִמִּית וּמַחִיָּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל: ז יְהוָה
 מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר מִשְׁפִּיל אַף־מְרוֹמִם:
 ח מְקִים מַעְפָּר דָּל מַאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבוֹן
 לְהוֹשִׁיב עִם־גְּדִיבִים וְכֶסֶף כְּבוֹד יִנְחַלֵּם

תָּבוּ לְאַתְנָרָא בְּלַחֲם
 וּמְזוֹן פּוֹמְהוֹן מְרַדְכִי
 וְאַסְפֵּר דְּהוּ חֲשִׁיבִין
 וּמְסַבְּנִין עֲתָרוּ
 וְאַתְנָשִׂיאוּ יָת
 מְסַבְּנִיתְהוֹן תָּבוּ לְמַחֲוֵי
 בְּנֵי חוֹרִין בְּן יְרוּשָׁלַם
 דְּהוֹת פְּאַתְתָּא עֲקָרָא
 עֲתִידָא דְתַתְּמַלִּי מַעֲם
 גְּלוֹתְתָּא וְרוֹמֵי דְמַלְיָא

סְגִי עֲמֻמְיָא יְסוּפוֹן מִשְׁרִיתְתָּא תַּצְדִּי וְתִיחָרוֹב: ו כָּל אֱלִין גְּבוּרְתָּא דִּי דְהוּא שְׁלִיט
 בְּעֻלְמָא מִמִּית וְאָמַר לְאַחָאָה וּמַחִית לְשְׁאוֹל וְאַף עֲתִיד לְאַסְקָא בְּחַיֵּי עֻלְמָא: ז יי
 מְמַסְבִּין וּמַעֲתִיר מִשְׁפִּיל אַף מְרִים: ח מְקִים מַעְפָּרָא מְסַבְּנָא מְקַלְקֶלְתָּא מְרִים חֲשִׁיבָא
 לְאוֹתְבוֹתְהוֹן עִם צְדִיקָא רַבְרְבִי עֻלְמָא וְכוּרְסֵי יְקָרָא מְחַסִּין לְהוֹן אַרְי קָרָם יי גְּלוֹן
 עוֹבְדֵי בְּנֵי אֲנָשָׁא מְלַרְע אַתְקִין גְּהֵם לְרִשְׁעֵיָא עֲבָרֵי עַל מִימְרֵיהּ וְצְדִיקָא עֲבָרֵי

רש"י

ורעבים. שהיו טורחים ויגעו על מזונות, חדלו
 מטרחם: עד עקרה ילדה שבעה ורבתי בנים
 וגוי. ונעוד שהעקרה יולדת שבעה בנים, רצח בנים
 אמללה וקוצרת גניה. חנה ילדה שבעה, שנאמר
 (פסוק כג) כי פקד ה' את חנה ותהר ותלד שלשה
 בנים ושתי בנות, וכשחנה יולדת אחד פנינה קוצרת

מצודת דוד

ורעבים. ואשר היו משכירים עצמם בעבור הרעבון
 חדלו מלהשכיר עצמן, כי מצאו די מחסורם: עד
 עקרה ילדה שבעה. רוצה לומר כל כך רבה
 השגחתו עד אשר מי שהיתה עקרה ילדה שבעה
 בנים, ומי שהיתה בת רבת בנים נכרתה באברן כל
 בניה: (ו) ה' מסית ומחיה. רוצה לומר לא במקרה בא כי אם יד ה' עשתה זאת, הוא ממית בני רבת
 הבנים והוא מחיה בני העקרה, ולא תשכל מלידה ומבטן ומהריון: מוריד שאול. ובוה מוריד את בת
 רבת הבנים אל השאול, רוצה לומר בשפל המצב ועומק הצרה, ואת העקרה מעלה מעומק שפל מצבה:
 (ז) ה' מוריש. את השבעים עד אשר כלחם נשכרו: ומעשיר. את הרעבים עד אשר חדלו: משפיל. בזה
 משפיל גאות השבעים ואף מרומם עליהם את הרעבים, ולא די במה שחדלו מלהשכיר עצמם כי אף
 ישכרו את השבעים וירמו עוד עליהם: (ח) מקים מעפר דל. מי שהיה דל ונבזה שחה עד לעפר, ה'
 מקימו מן העפר: מאשפות וגוי. כפל הדבר במלות שונות: להושיב. מרימו מן האשפות ומגביהו עוד
 להושיב אותו עם גדיבים להיות דומה להם: ינחלם. רוצה לומר יכבדו בעיני הבריות כאילו היו
 מלומדים בכבוד וכאה להם מנחלת אבותם:

רד"ק

דוקא, אבל הוא סך חשבון. כי כן דרך הכתוב,
 כשירצה לומר דבים יאמר שבע, כמו אומללה
 יולדת השבעה (ירמיה טו ט), שבע כחטאותיכם (ויקרא

מצודת ציון

(ה) חדלו. מנעו: אמללה. ענין כריתה. כמו אמלל אני
 (סו ו א): (ו) מוריד. מלשון ירדה: (ז) מוריש. ענין
 עניות. כמו ולרש אין כל (ש"י י א): (ח) מאשפות. הוא
 מקום השלכת הובל: ירים. ירומם: אביון. התאב לכל
 דבר כי אין לו מאומה: גדיבים. שרים וחשובים:

ה' מסית ומחיה וגוי. רבי
 יחזקאל עמרו על רגליהם וז'
 אמרו, ה' מסית בצדק ומחיה
 שירה זו אמרו, ה' מסית
 (סנהדרין)
 מוריד שאול ויעל. עתה
 שנאמר ותכס עליהם הארץ,
 הקהל, לעולם הבא, דברי רב
 עליהם הוא אומר ה' מסית
 (סנהדרין)
 (ח) מקים מעפר דל. של

בנים ובנות, כמו שכתוב ו'
 את חנה ותהר ותלד. שי
 ורבתי בנים. זה אמרה ע'
 חנה יולדת אחד היו ב'
 ובדרש, עד עקרה ילדה ע'
 במספר שבעה. ויחכן לזמו
 כנסת ישראל, וכל השירה
 ישראל. ולכן התחיל בה ו'
 התפלה יפול ברוב על ה'
 על מה שעבר. ואמרה ה'
 הרשמה במכתב בין הנביא
 עתידה על צרות ישראל
 המתרגם יונתן בן עוזיאל,
 הנבונים ודעתינו בזה הנ'
 אמרה חנה כל עניני העולו
 ביד הבורא יתברך וברצונ
 וכפרטים ועושה בהם כו
 לבני אדם שיעשה להם
 וחפצם, יש להם להתפלל
 שעשיתי אני, והוא יתן ל'
 דבר שיהיה חפצם וצרכם
 כמו שהיא בעליונים, כמו
 כי לה' מצוקי ארץ וישת
 אם יהיו ישראל בצרה
 הנמשלים לאשה שילדה ב'
 בהם רשמחה ומתאדרת ע'
 האשה הרבה בבנים להצ

Ephraim Solomon ben Aaron, of Luntshits

8

ספר

כלי יקר

על התורה

חלק שני

ויקרא במדבר דברים

חדושים יקרים ונפלאים בביאורי מקראות
ומדרשי חז"ל על אדני התורה והיראה

אשר חיבר

שר התורה גאון הגאונים

כבוד קדושת שמו

מוהר"ר שלמה אפרים בן מוהר"ר אהרן ז"ל

אשר היה ר"מ ורב בק"ק פראג

אחרי פטירת המהר"ל ז"ל.

סודר מחדש באותיות מאירות עינים ובהידור רב

עיה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תשמ"ח לפ"ק

ולא ירדו שאול חיים או לא ה' שלחני לעשות כל המינויים של השררות והנהגת העם אמנם אם ירדו שאול חיים בזאת ידעון כי נמדד להם כמדתם כי ה' שלחני לעשות כל המינויים כדי שכל העם הזה איש על מקומו יבא בשלום לכך נאמר ויאבדו מתוך הקהל מתוך שרצה ה' שיהיו כל ישראל בקהילה אחת ובאגודה אחת וכל קהילה ואסיפה צריכה למנהיג כדי שלא יבלע איש את רעהו והמה לא רצו בזה על כן נאבדו כי הוא יצא לחלק ובין אחים יפריד על ידי מחלוקתו.

76 נסו לקלם. מקולם מבעי ליה למימר ועוד להיכן נסו ואנה מפניו יתברך יברחו והנה רז"ל אמרו שקרח ועדתו אומרים תמיד משה אמת ותורתו אמת והם בדאים ואותו קול התחיל לבצבץ מיד אחר הבליעה ולאותו קול היוצא ממקום הבליעה נסו כל ישראל לשמוע מה ידברו כי סברו מסתמא הם מתודים על חטאם ורצו לידע מה היה עיקר חטאם כדי שידעו להשמר ממנו שלא יעבור גם עליהם כוס זה וזה שכתוב כי אמרו פן תבלענו הארץ. ומדקאמרו משה אמת ותורתו אמת שמע מינה שכפרו גם בתורתו ואולי תלו זה במה ששמעו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה ומה שמשה מגיד להם עוד לאו כל כמיניה ליתן מקום לדבריו אשר לא שמעו גם המה ולדעתי שזה כונת רש"י שפירש כי כל העדה כלם קדושים לא אתם לבדכם שמעתם אנכי ולא יהיה לך רצו בזה מאחר שגם כל העדה שמעו שתי מצות אלו לו חפץ ה' במצות יותר מאלו כעת למה לא השמיענו כזאת אלא ודאי שמלבכם אתם בודים הכל ולפי שחלקו על התורה אמרו בהתודותם משה אמת ותורתו אמת.

L

ולא יהיה כקרח וכעדתו וגו'. פירש"י שלא ילקה בצרעת כמו שלקה משה בצרעת בידו ומלת לו שב אל החולק על הכהונה. וכאן הכן שואל מה ענין צרעת של משה אל החולק על הכהונה ויותר היה נכון אם היה מביא לראיה צרעתה של מרים שהיה מעין מחלוקתו של קרח כי מחלוקתו על הכהונה נמשך ממה שחלק על נבואתו של משה לא שלחך ה' ומזה המין היה צרעת של מרים שאמרה הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וכן אמר קרח כי כל העדה כלם קדושים לא אתם לבדכם שמעתם בהר סיני אנכי ולא יהיה לך אבל צרעת ידו של משה מה שייכות יש לו למחלוקתו של קרח.

ועתה שא נא עיניך וראה כי הנני מקרב הענינים והיו לאחדים בידך וילקה הדומה בדומה ומשם תקח ראייה בריאה וטובה שהחולק על נבואתו של משה לוקה בצרעת וזה לפי שאמרו רז"ל החושד בכשרים לוקה בגופו מנלן ממשה כו' וכפי שורת הדין שראוי לעשות על החושד כאשר זמם לעשות לאחיו אם כן החושד נלקה באותה מכה שהיתה ראויה לבא על הנחשד אם היה הדבר אמת ומשה חשד את ישראל בבלתי מאמינים בנבואתו כמו שאמר והן לא יאמינו לי כי יאמרו לא נראה אליך ה' והיינו ממש דברי קרח שאמר לא נראה אליך ה' ואתה בודה הכל מלבדך מדהוצרך משה לומר כי ה' שלחני כי לא מלכי כך חשד משה את ישראל שיכחישו נבואתו ויאמרו לא נראה אליך ה' ומלבך אתה בודה כדי לנהג שורתך עלינו.

ומדאנו רואין שנלקה משה בצרעת על שחשדם במה שאין בהם שמע מינה שאילו היה הדבר אמת שהיו ישראל מכחישין נבואתו אז היו ישראל לוקין בצרעת זה ולפי שחשדם

במה שאין בהם נלק ראויה לבא עליהם כנגד מדה וצריך י אחיו ומכאן ראייה לוקה בצרעת כי כל על נבואתו של משה ליתן לו רשות שי וחושדו שמשה מלן

וטעם לצרעת שהצרעת בא על ג שכן עויהו נצטרע ו ומדברי קבלה ילפי ינוה שלא ישאר בן בדר מחוץ למחנה מאמינים בנבואת פ אותו כי לבעבור ו למושכם אחרי ו ואי נראה אליך ה' בלי מספרי לשון הרע ונ בצרעת ועל כן חזו שלא כדין וצרעת ב ומות ביד לשון וכי ממית אף הלשון לשונם שוחט כתיב לאחרים ונמצא שו

וכן קרח היה במדרש וסימן לדבר רומח חרב על שם חנית וחצים ולשונם קרח בצרעת כמשה מינה שהרי כפר נ לבטל השררה אשר מן הבלועים ועוד ש

ספר

כתונת פסים

אשר חיבר איש חי רב פעלים ה"ה כבוד הרב הגאון
הגדול המפורסים חסיד ועניו איש אלקי' קדוש יאמר לו

מוהר"ר יעקב יוסף הכהן

בעל המחבר ספר תולדות יעקב יוסף וספר היקר צפנת

פענח וספר בן פורת יוסף

והוא חיבור הפלא ופלא דרך פרדס אשר כל פריו קודש הילולים
ומיוסדים ומושרשים על מוסר השכל אשר כל ישמעו תתלהב
נפשו ולבו לעבודת הבורא ב"ה כפי אשר קיבל מרבו מובהק
ומפורסים ה"ה הרב איש אלקים מו' ישראל בעש"ט זצלה"ה

(נוסח השער ממהדורה ראשונה)

יוצא לאור מחדש בעזהשי"ת באותיות מאירות עינים ובהג"ה
מדוייקת בהשוואה לדפו"ר, חילוק מדוקדק של ד"ה בהדגשת
ההפרש ביניהם, ובהוספת מראי מקומות, הערות וביאורים,
ומפתחות, דבר דבור על אפניו

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשע"א לפ"ק

ובזה יובן, דכתב מוהרש"א בחלק^ט, דרך העושר ליקח מקח טוב בעשרו, מה שאין כן קרח על ידי עושרו נתגאה ולקח מקח רע לעצמו וכו', יעו"ש. ולדברינו בא להודיע, על ידי שנתגאה בעושרו להיות נפרד מהעדה, וכמו שתרגם אונקלוס ואתפליג וכו'. וז"ש התנחומא אח נפשע מקרית עוז, על ידי שנפשע קרח מלהיות אח, מיד פשע בתורה שנקרא עוז, שיש בה חרי"ג מצות, ואי אפשר לקיימה כי אם על ידי אחוה ואתדות, כמש"כ בש"ס ופעה פיה לבלי חק, לכן נידונים^ט כבריח ארמון, שירד לגיהנם, וק"ל.

וזה כוונת הש"ס גם כן, אמר ריש לקיש שלקח מקח רע לעצמו, ר"ל על ידי שנפרד להיות לעצמו, בזה לקח התורה מקח רע, היפוך האחדות שניק' התורה לקח טוב, והבן.

ובזה נבא לביאור פלוגתא דרבי עקיבא ורבי אליעזר, דלא פליגי, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. יש לפרש, דאיתא בפרק ב' דברכות^(ט). ונפשי כעפר לכל תהיה, וכתב הר"מ^(ט) וכו', ומוהרש"ל (נדרים טז) כתב וזה לשונו: ואני שמעתי, מה עפר הכל דורסים עליי ואחר כך היא דורסת על כל הדורסים, אף אני כן לכל מצערים, עכ"ל.

ובזה יובן, עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר ותכס עליהם הארץ, בעולם הזה.

ר"ל עדת קרח שבטחו בעושרו של קרח שנתגאה ודרס על אנשי הארץ, לכן נענשו מדה כנגד מדה ותכס עליהם הארץ, ר"ל שדרסה

הארץ על כל הדורסים עליה, שהיה אנשי הארץ למעלה מהם והם ירדו למטה. ועוד רעה רבה נמשך להם מזה, ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא, ר"ל לפי שנפרדו ונאבדו מתוך הקהל בחיים חיותם, שלא להתחבר עם הקהל על ידי גסות רוחם, לכך ופעה פיה לבלי חק, ונאבדו מתוך הקהל גם כן לעולם הבא, שאי אפשר לקיים התורה כי אם באחדות, וק"ל.

ובא רבי אליעזר לפרש יותר, עליהם נאמר ה' ממית ומחיה. ר"ל בשבילם נאמר פסוק זה ה' ממית ומחיה, שאם אדם משים שם הוי"ה לנגדו תמיד, או ממית עצמו, להשפיל את עצמו, וכמו שכתב החסיד^ט מופת מובהק אם מקיים שויתי ה', הוא השפלות, כמו שכתבתי במקום אחר^ט. ועל ידי שממית עצמו על ידי השפלות להתחבר עם כולם, אז מחייה עצמו מדין גיהנם. הגם דלפעמים מוריד שאול, שעובר צדיק דרך גיהנם, הוא כדי שהוא ויעל, ר"ל להעלות משם הרשעים שהרהרו בתשובה^(ט), ויש דוגמתו בעולם הזה, שיווד הצדיק ממדרגתו כדי להעלות פחותי הערך על ידי התחברותו עמהן, בסוד (משלי כז טו) שבע יפול צדיק וקם^(ט), בסוד (נחמיה יב ט) את הנפש אשר עשו בחרן^(ט). וזה כולל ב' סוגים, או שפלות הגשמי שיש לפעמים לצדיק, או ברוחני, והכל לטובת הכלל או הפרט, והבן.

ובזה תבין מה שהקשה בבלי יקר בפסוק (נמנו טו גז) וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם. וק"ל, דהו"ל[ל] נסו מקולם וכו'.

מט. סנהדרין קט ע"ב ד"ה: ויקח וגו' אמר ריש לקיש שלקח מקח. נ. אולי צ"ל מדינים. נא. צ"ע בכוונת רבינו, ובדרך כלל מביא רבינו את התורה ונפשי שם בברכות שעפר אינו מקבל בליה, ואח"כ מביא פירוש המהרש"ל. נב. רבי יוסף יעבץ אבות פ"ד מ"ד [ואולי חסר בפנים יעבץ]. גג. לעיל פ' שמיני עמ' (פג): ושם מובא הלשון, ועוד הרבה. גה. עי' לעיל פ' בהר עמ' (קצז). תולדות יעקב יוסף פ' בהר עמ' (תתיב): פ' חקת עמ' (א'מה): הענין, והמקורות בזה"ק ובכתבי האריז ז"ל. נה. עי' פ"ח שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ח, ועי' במ"מ הנז' בהערה הסמוכה. נו. עי'

ופירש נסו לשמוח אמת, כדאיתא בפ יעו"ש. ויש להו המשמע ריש בזה מ ונ"ל רכתב כמדו (מ"ה) ובמי להיות איש וכו'. שנאמר לעיל ולא לענין המעשה, ח במקום^ט צדיקים ובקיומו תורת מלהיות איש צד במקום שאין אנט איש וכו', יעו" החסיד, מי ש המתייצבים על לעלבון תורת קו ההוא תהיה איט מנחם פירש שלא אלא

והנה קרח ועדו כמדרש^ט, הרבה מישראל התסידות שהוא שחששו מפני ה

לעיל פ' צו עמ' (ג) זה של מעט מן הא הארץ נכנע כח הו שהזכיר ענין זה מ פ. ז"ל: כלומר כיב יועילו, כל הלא בי בתרא שם ד"ה ככ

כתונת

קרח

פסים

שמו

← ופירש נסו לשמוע קולם - משה אמת ותורתו אמת, כדאיתא בפרק הספינה (נבא נמלא עה) וכו', ויש להבין למה זה נכתב בתורה, דמשמע דיש בזה תועלת לדורות, דאם לא כן מאי דהוי הוי.

← ונ"ל דכתב במדרש שמואל בפרק ב' דאבות (מ"ט) ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש וכו'. ופירש שהוא מקושר עם מה שנאמר לעיל ולא הביישן למד וכו', אמר גם לענין המעשה, חיזוק דבושה, שאם יהי' דירתו במקום צדיקים אפשר שילעיגו עליו בעשותו ובקיומו תורת ה', ומפני הבושה מתרשל מלהיות איש צדיק וחסיד, לכך הזהיר ואמר, במקום שאין אנשים מכל מקום השתדל להיות איש וכו', יעו"ש. הגם דפירש עוד בשם החסיד, מי שאינו נכנס במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב אינו חושש לעלבון תורת קונו ואינו איש, וז"ש במקום ההוא תהיה איש לייסר ולהוכיח. ובשם רבי מנחם פירש שלא יהי' מרמס לרגלי עם הארץ, אלא איש גדול וכו'.

הארץ אותם ואת כל אשר להם, אז ראו כי מעט מן האמת נצח שקר הרבה, וכמו שכתב הר"ן בזה"ש, יעו"ש במ"א, וזה שצעקו משה אמת ותורתו אמת ואנתנו בדאין, ר"ל גם כי משה לברו נהג בדרך אמת, ותורתו ומנהגו לכד נהג בדרך פרישות ואמת. ואנתנו בדאין הרבה, שכמעט כולם אחזו במדת השקר, וכמו שכתב האלשיך בפסוק (מלכים י"ג) בלב ולב ידברו וכו', מכל מקום עכשיו נצח מעט מן האמת של משה לברו את אנשי השקר שהם הרבה.

→ ואמרו זה כדי שיקחו מוסר זה בכל דור ודור שיש נגע זו, שלא להיות אחרי רבים לרעות^ע, ולכך אמרו בש"ס^ע בכל ריש ירחא אמרו זה וכו', כי בעת מיעוט הירח אז הצדיקים גם כן יש להם ירידה ושפלות כנודע, ובושו חברים הנוהגים במדת אמת, וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון שקר, לכך הם צועקים אז משה אמת ואנתנו בדאין, שלא ישגיחו בשפלות אנשי אמת ובהצלחת אנשי שקר, כי עתידין בעלי זרוע ושקר שאין לו רגלים^ע שיפלו בשוחה עמוקה כאשר קרה להם.

→ ובזה יובן וכל ישראל נסו לקולם וגו'. ר"ל מה שהיו תחלה נתרשלו לילך בדרכי הצדיקים והחסידים מפני מלעיגי קרח ועדתו, עתה נסו לקולם, דהיינו לשמוע בקולם, על דרך שנאמר (נבא נמלא מ, ט) ועתה בני שמע בקולי

← והנה קרח ועדתו היו מכת לצים, כמבואר במדרש^ע, שהתלוצצו על משה, וכווראי הרבה מישראל נסוגו אחור מלנהוג בדרכי החסידות שהוא תורתו ומנהגו של משה, שחששו מפני המלעיגים. אמנם אחר שבלעה

לעיל פ' צו עמו (נא). נו. נדצ"ל שלא במקום. נח. מדרש תהלים פ"א. נח. דרשות הר"ן דרוש חמישי הזכיר ענין זה של מעט מן האמת רוחה השקר, אבל לא הזכיר לענין קרח ועדתו, ובדרוש העשירי הזכיר זה שע"י בליעת הארץ נבנע כח הדמיון הכוזב, ונלע"ד דלזה כוונת רבינו יוטר, ואולי זה מ"ש רבינו יעוין שם במק"א, היינו שהזכיר ענין זה מהר"ן של הכנעת כח הדמיון ע"י העונש, ע"י בנפתח הספרים - דרשות הר"ן דרוש עשירי. ש"ל: כלומר כ"ב פסו אמונים, ששוא ובחנם ידברו איש את רעהו שפת חלקות, לרמות זה את זה, כי לא יועילו, כל הלא בלב ולב ידברו ויבינו זה את זה ולא יצודנו בחרמו. בא. ע"י שמונת כג. כ. סב. עיין רשב"ם בבא בתרא שם ד"ה כל תלתין יומין. סג. מדרש א"ב דר' עקיבא נוסח ב. א. רש"י משלוי יב יט, ע"פ שבת קד ע"א: קושטא קאי, שקרא לא קאי.

וגומר, והכי נמי נסו בזריזות לשמוע לקולם לנהוג כך לדורות, שלא להיות אחרי רבים לרעות, רק אחר יחיד הנוהג בדרך אמת נגד רבים שמתנהגין בשקר.

ו"ש פן תבלענו [ה]ארץ - לנהוג שפלות ולא לדרוס על אנשי ארץ פן תבלענו ארץ וכנ"ל, וכמו שאמרו רז"ל. ודי באזהרה זו לדורות שנכתב בתורה. ובוזה תבין ביאור אזהרה מצות לא תעשה (נמדנר ה) ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו.

ונבאר ש"ס פרק הספינה (כ"ג ע"ג): ואמר רבה בר בר חנא אמר לי ההוא טייעא, תא אחווי לך בלועי קרח. אזלי וחזאי תרי בזעי דהוי נפק מינייהו קוטרא שקל גבבא דעמרא ומשי [ב]מיא ואנחי ברישא דרומחא עיילי להתם וכו', אפיק אחרך אחרוכי, אמר לי, אצית מאי שמעית, ושמעית דהוי אמרין משה אמת ותורתו אמת והם בדאין, אמר לי כל שלשים יום (פירש (רש"י) [רשב"ם]: כל ראש חודש) מהדרי להו (ל)גיהנם להכא, ואמרו הכי משה אמת ותורתו אמת והם בדאים, עד כאן, עיין ביאור זה במקום אחר^ט, יעו"ש.

ונ"ל דאיתא במשנה פרק ג' דאבות (מ"ד) חביב אדם שנברא בצלם, חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים י"ב, ב) בנים אתם לה' אלדיכם, חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ה, ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. והספיקות רבו.

ונ"ל דאיתא (פסלים ק, טו) ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה' וגו'. והענין, דזכרתי במקום אחר^ט קושיית בעל עקבה (שם ס"ג) על עקביא במשנה פרק ג' דאבות (מ"ב) הסתכל בג' דברים וכו', כי אדרבה, בזוכרו פחיתת חומריו לא יאשים נפשו בעבור רצונו יתברך וכו', יעו"ש. ומדרש שמואל פירש במשנה (שם ס"ג מ"ד) חביב אדם שנברא בצלם אלדים, וכתב ד"ל בשם ר"א: כי רבי עקיבא בא לתרץ מה דקשה על עקביא שנתן כלל שהסתכל^ט אדם בפחיתות חומריו וכו', ורבי עקיבא השיב עליו, שהדרך היותר אמיתי שיסתכל בשלימות נפשו שנברא בצלם אלדים, וישתדל בשלימות נפשו יותר וכו', יעו"ש. ואני כתבתי שם, כי עקביא עצמו ביאר קושיא זו, על פי ביאור ש"ס (ט"ו מ"ב מ:). שיעור שופר שיאחזונו בידו ויראה לכאן ולכאן וכו'^ט, וביא[ו]ר פסוק (נחל'מ ג, י"ג) אעשה לו עזר כנגדו^ט - שאם יצר הרע משפילו מצד פחיתת חומריו שאינו ראוי לכנס בגדר קדושה וחסידות, אז יעשה כנגדו - מצד מעלת נשמתו ראוי להתגאות ולהתקדש. ואם יצר הרע מגיס רוחו, אז ישפילו וכו'. וד"ש (פ"י נמ"ד ב, א) בג' דברים ניתנה תורה, באש ובמים ובמדבר וכו', יעו"ש^ט.

והנה זכרנו לעיל^ט, כי משה בירר חלק הטוב, וקרח לקח חלק מקח הרע לעצמו, שבירר חלק הרע.

ובזה יובן ויקנאו למשה במחנה (פסלים ק, טו). ר"ל משה שהי' עניו מכל אדם (נמדנר יב, ג), ופירש רש"י (שם) שפל וסבלן, ולקח משה

סד. עי' לעיל בפרשתן עמי' (תתקכד), ועי' תולדות יעקב יוסף פ' קרח עמי' (תתקפז). ועי' במפתח הש"ס. סה. עי' לעיל פ' שמיני עמי' (עו:). תולדות יעקב יוסף פ' חקת עמי' (א:). צפנת פענח פ' יתרו עמי' (שכא). סו. נרציל שיסתכל. סו. עי' תולדות יעקב יוסף פ' בהר עמי' (רצג:). בן פורת יוסף דרוש לשבת תשובה תקכ"א עמי' (תרמד:). סה. עי' בצפנת פענח הנ"ל, ובתולדות יעקב יוסף פ' חקת הנ"ל. סט. עי' לעיל פ' שלח עמי' (רצג:). רש"י. ע"פ

מדת הש
טוב. וקרו
טוב, לסי
בגדר קד
כולם קד
קדושה ונ
שנתקנאו
שיהיו^ט
שיעשו
ובזה יוב
וכמ
עקביא ש
נראה שו
שכתבתי
חביבין י
ד
ואנכי נט
נ, כ), יע
קרויים אד
ו"ש שור
כולו זרע
אדם, ר"ג
נקראו צד
בשרשם
שלח עמי'
שקנאו למ
במחנה, שג
לו היינו לא
הכוונה כאן
ציל מסייעו
כאיש אחד
על פסוק ו
זוטא <

ספר ליקוטי מוהר"ן

עם ביאור

אורח מישור והוא פירוש פשוט לבאר המלות והענין, ע"פ
פשוט בדרך קצרה שוה לכל נפש.

ומצורף לו

חלק נוסף הנקרא חידושים וביאורים והוא תוספת ביאור
והרחבת הענינים הנזכרים בחלק הראשון. ועוד נתבארו בו
כמה הקדמות ויסודות נחוצים להבנת המאמר. וגם הוספתי
בו להעמיק דבר בביאור קשרי המאמר ודרכי הראיות
שמביא מן הכתובים ומאמרי חו"ל.

א - י

מה שחנני השי"ת ברוב רחמיו
יצחק מאיר ב"ר שמחה הלוי ברלב

פעה"ת בני ברק
תש"ס לפ"ק

כנ"ל, ועל ידי חכמה יחיה ויאריך ימים כמו שכתוב (קהל' ז) החכמה תחיה וכו'. אמר לי אצית להו ושמעית דאמרין משה אמת ותורתו אמת, שהן מודים על האמת. כי כשמתקרב את עצמו לצדיקים כדי לקבל מהם הרוח כנ"ל, ועל ידי זה נשבר הגאווה והעבודת אלילים, ואז מכירין אפילו אלו שהם מסטרא דמותא את גדולת הבורא יתברך שמו כנ"ל. ואמר לי כל תלתין יומין מהדרא להו גיהנםם להבא ואמרי הכי משה אמת ותורתו אמת. פירש ר"ש בכל ראש חדש. כי כל דבר יש לו שורש, ושורש התשובה הוא ראש חודש, כי בראש חודש אמר הקדוש ברוך הוא הביאו עלי כפרה, כמו שדרשו רז"ל (שבועות ט). וזה בחינת תשובה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבראים בראש חודש. ובשכיל זה גם קרח ועדתו מוכרחים לאיזה חרטה בראש חודש. אבל התשובה אינה מועיל להם, כי עיקר התשובה היא רק בעולם הזה, כי מי שטרח בערב שבת וכו' (עבודה זרה ג). ונמצא בודאי לא נפטרין בזה ההודאה שהן מתחרטין ומודין, מדין גיהנםם. ועל כן מהדרא להו גיהנםם להבא, כי אין נפטרים בזה. ואף על פי כן אין גיהנםם בראש חודש כמו בשאר ימים (וזהו הרומה ק"ג ע"ב), והגיהנםם של ראש חודש אינו אלא החרטה, שמתחרטים ומודים

אורח מישור

נקרא 'מות', וכמו שמכנה אותם בתחילת המאמר ולהלן 'סטרא דמותא'. ואז מכירין אפילו אלו שהם מסטרא דמותא את גדולת הבורא. כי ע"ז נתהפך הרוח טומאה לקדושה, כי באמת גם הרוח של העבדים בחי' ע"ז וגאווה הוא נמשך מן התורה, מבחי' הנסתר, שיווד אליהם בהסתר והעלם גדול, וע"י הצדיק נתגלה בו הקדושה, ואזי חוזר ונתהפך הרוח גאווה ונעשה

חידושים וביאורים

מסטרא דמותא. כפרפראות לחכמה ביאר הטעם שנקרא הסט"א [ואותם מפורסמים הבעלי גאווה] סטרא דמותא, לפי שמי שנכנע ונתבטל לפנייהם הוא גרוע ממת ח"ו, ומי שאינו רוצה להתבטל כנגדם הם מתגרים בו עד למות ח"ו.

פירש ר"ש בכל ראש חודש, כי כל דבר יש לו שורש, ושורש התשובה הוא ר"ח. לכאורה הוא ענין חדש שלא נזכר

בגוף התורה, ונראה שהוא מה שנתבאר לעיל שע"י הרוח העליון של הצדיק נתבטל הרוח גאווה ונתהפך בעצמו להיות רוח קודש, בחי' רוח הקודש של אסתר. וכך נעשה בראש חודש שאז מאיר שורש התשובה, שהוא בחי' הרוח העליון של הצדיק [כי אור התשובה הוא ג"כ אור הבינה כמ"ש ולבבו יבין ושב] ומזה נתהפך הרוח גבוה ושכים הבעלי גאווה להודות שהצדיק הוא אמת והם בדאים.

ומתביישין, זה בעצמו ג' דהיינו מה שמהדרא להו י וזה פירוש ואלה הן אשר תשים לפניהם, הו' שבתורה שצריך להמת ושכינתיה, שהוא בחינת כל מקום שנאמר ואלה

ממנו בעצמו רוח דקדושה, הו' בחי' אשה ואיש בחי' מרדכי בהם רוח הצדיק, שזה בחי' מוסיף על הראשונים, בחי'

ליחד קוב"ה ושכינתיה אשה ואיש, בחי' מרדכי כי הקב"ה מכונה איש, שכינה מכונה אשה (כנ"א אשת האיש) ואף נפשות אשה ע"ש שקשורים ותלו בעת שהמלכות יורדת מבעלה, כנגד זה נתרחקים מהקב"ה, וכמשנ"ת בת שבעת שהמלכות עומדת ב אזי העולם רחוק מהשי' ישראל יוצאים ממדת עמידת המלכות ויחודה מתגלה אור השי"ת בנפשו נפשות ישראל הם בבחי ליחד קוב"ה ושכינתיה, המלכות לבחי' בית, שהו' בבחי' פנים בפנים כנ"א השוואת אשה לאיש. וז

ומתביישין, זה בעצמו גיהנם שלהם. וזהו דדייק, מהררא להו, גיהנם להכא. דהיינו מה שמהררא להו להכא, שחוזרים ומודים, הוא הגיהנם שלהם. וזה פירוש ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כי איתא במכילתא, אשר תשים לפניהם, הושוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה. פירוש לכל דינים שבתורה שצריך להמתיקם צריך להשוות היינו לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, שהוא בחינת אשה ואיש, בחינת מרדכי ואסתר. וזה פירוש ואלה, כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים (כראשית רבה נח פרשה ל), בחינת

אורח מישור

ממנו בעצמו רוח דקדושה, ומזה באים הרשעים להכיר בגדולת הבורא: צריך להשוות וכו' בחי' אשה ואיש בחי' מרדכי ואסתר. כלומר לקרב את הנפשות הרחוקים להשי"ת, עד שיאיר בהם רוח הצדיק, שזה בחי' יחוד מרדכי ואסתר. וזה נעשה ע"י המחאת כף וריקודים: ואלה מוסיף על הראשונים, בחי' תוספת וריבוי, בחי' גאווה ע"ז. כלומר שתיבת 'ואלה' מורה על

חידושים וביאורים

ואסתר, כי נפשות ישראל שנמצאים בתוך ההסתרה הם בחי' אסתר, בחי' אשה כנ"ל, והצדיק שבדרור בחי' מרדכי הוא מכונה איש כמ"ש לעיל עה"פ השב אשת האיש, לפי שהוא דבוק בהשי"ת. וע"י שהאדם מתקרב להצדיק עד שמקבל ממנו רוחו הקדושה ושב אל השי"ת, עי"ז הוא מיחד ומשווה בחי' אשה ואיש.

ויש לבאר ענין 'ההשוואה', שמשמע מזה שזוכה האדם להשתוות למדרגת הצדיק, כי נתבאר לעיל שמעלת הצדיק הוא מה שזוכה להשגת המוחין, בחי' עיקר התורה, וכמ"ש לעיל שיעקב הוא בחי' השכל, ובוה הוא בבחי' איש. וכך גם האדם בעת שנתקרב לצדיק ונתגלה אצלו בחי' תורה שבנסתר בחי' הכבוד סתום, מזה מאיר לו בפנימיות נפשו אור המוחין, כי הכבוד סתום הוא ג"כ אור הבינה

ליחד קוב"ה ושכינתיה, שהוא בחי' אשה ואיש, בחי' מרדכי ואסתר. והיינו כי הקב"ה מכונה איש, והמלכות בחי' שכינה מכונה אשה (כנ"ל עה"פ השב אשת האיש) ואף נפשות ישראל מכונים אשה ע"ש שקשורים ותלויים במלכות, כי בעת שהמלכות יורדת למטה ונפרדת מבעלה, כנגד זה נתרחקים נפשות ישראל מהקב"ה, וכמשנ"ת בתחילת המאמר שבעת שהמלכות עומדת בבחי' הר ומדבר אזי העולם רחוק מהשי"ת. כי נפשות ישראל יוצאים ממדת המלכות, וכפי עמידת המלכות ויחודה בקוב"ה כך מתגלה אור השי"ת בנפשות ישראל, וע"כ נפשות ישראל הם בבחי' אשה. וצריך ליחד קוב"ה ושכינתיה, עד שתעלה המלכות לבחי' בית, שהוא הזיווג השלם בבחי' פנים בפנים כנ"ל, והוא ענין השוואת אשה לאיש. וזה בחי' מרדכי

שיל"ת

ספר

התם סופר

דרשות

השלם המפואר

כרך המישיני:

ח' תמוז, ז' אב, הספרים, כבוד מלך
הינוך ספר תורה, בר מצוה, מוסר

מרבנו משה סופר זצוק"ל

בעל שו"ת וחידושי "התם סופר"

יצא לאור במהדורה הראשונה בשנת תרפ"ט מכת"ק,
בתוספת ציונים מתנ"ך ומחז"ל, והערות "שער יוסף"
על ידי הגה"צ רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל חתן הג"מ שלמה אלכסנדרוי סופר זצ"ל
בן מרן רבי שמועון סופר זצ"ל אבדק"ק קראקא ובעל מכתב סופר
בן מרן רבנו המחבר זצ"ל

ועתה יוצא לאור במהדורה מושלמת חדשה ומפוארת

על ידי מכון להוצאת ספרים והקדמת כתבי יד

ע"ש ההתם סופר ז"ל

עיה"ק ירושלים תובב"א

תשע"ה

מהדורת נוסענצווייג

איך שייך כדין אמרת אם האמת אינו כן. ועוד מאי ראייה מייתי מהמביט לארץ שלא יהיה בעון מעשרות וגזל מתנות עניים.

אקדריים, דירושלים. נקרא מגדל עדר (מיכה ד' ח'), כי שם מתקבצים ונאספו כל העדרים, כן כתב רמב"ן בפסוק ושלשה עדרי צאן רובצים עליה (בראשית כ"ט ב'), [ד]קאי אירושלים ומקום מקדש ושאיבת מי קדש מבאר מים חיים ע"ש טו. ונ"ל כי עד"ר גימטריא רח"ל לא"ה". ובניהם הם ג' עדרים כהנים לויים וישראלים ע"ש ט"ח, על כן ירושלים הוא מגדל עדר.

טעם למה נקראת ירושלים מגדל עדר

ונבוא אל המכוון בעזה"י, כי מעיקרא הוה ס"ל מסברא כי הרעש בא בעון המעשרות, כי רע"ש אותיות עשר, ועשר בשביל שתתעשר (תענית ט' ע"א) ושלא תתרע"ש ר"ל.

עשר"ר אותיות רע"ש, ולכן סלקא דעתך שהזוועות באות בעון מעשרות

ואמר לו אליהו שהדין עמו שראוי הוא שיתהפכו אותיות עש"ר לרע"ש, אך אינו כן, דהרי כתיב המביט לארץ ותרע"ד, ואם כדבריו הול"ל ותרע"ש, אלא על כרחך בעון אשר כל עיר בנויה על תילה, ועיר אלוקים מגדל עד"ר מושפלת, ועד"ר אותיות רע"ד, על כן כתיב ותרע"ד ולא ותרעש, כנלע"ד פירוש המדרש.

אלוהו השיב שרע"ד אותיות ער"ה והזוועות באות על בזיון מגדל עדר, היא ירושלים

אלא קושיא לאלוקינו, חלילה להרהר, אבל היתכן מפני שבתי קרקסיות בנוים למעלה ראש שפך חמתו על הרי ישראל וגדוליהם, אתמהה. והיינו דקאמר יהי כבוד ה' לעולם, כלומר כמתנצל ואומר, רבונו של עולם כבוד מעלתך במקומי, אך משפטים אדבר אותך, המביט לארץ ותרע"ד על עד"ר ה' כי הושפלה, איך יגע בהרי"ם ויעשנו, והרים האלה מה חטאו, אלו הרי ישראל צדיקים וחסידים ואנשי מעשה הלומדים מתוך הדוחק, אשירה לה' בחיי דיו בעולם שהוא חי"ט, בהסתפקות מועט לחם צר ומים לחץ ישיש כי יחיה עוד נשמה באפו, על אנשים כאלו שפך חמתו, יערב עליו שיחי אנכי אשמת בה', אותן אנשים שאינם שמחים עלי גילג' אלא כשזוכים ומתפללים תפלה בכוונה, ושומחים כשסומכים גאולה לתפלה או לא פסק חוכא מפומיהו כוליה יומא (כברכות ט' ע"ב), והיינו כשיערב עליו שיחי או אשמת בה', ואם כן מאי טעמא ליגע באותן הרי"ם ויעשנו - הלא יתמו חטאים מן הארץ, ורשעי"ם אותיות ורעשי"ם עוד אינם, לא יהיה עוד רעש ורעד בארץ.

דוד המלך כביכול שואל מדוע הרבו ע"י ישראל בגלג' הקצף על ע"י הגוים

ואמרו חז"ל (שבת ק"ה ע"ב) כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי פירוש המדרש.

השמים והארץ עדים למעשי האדם, והם חטאי האדם באים מהארץ, משורש העבר שבו

טז. וז"ל: "כי הבאר ירמוז לבית המקדש, וג' עדרי צאן עולי שלשה רגלים, כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים, שמשם היו שואבין רוח הקדש, או שירמוזו כי מציון תצא תורה שנמשלה למים ודבר ה' מירושלים וישע"י ב' ג), ונאספו שמה כל העדרים, באים מלבא חמת עד נחל מוצרים (מ"א ח' ט"ה), וגללו את האבן והשקו, שמשם היו שואבין רוח הקודש, והשיבו את האבן, מונח לרגל הבא", עכ"ל. וז"ל בב"ר על ח' עיי"ש. יז. ע"ע תו"ט ויצא קב"א א' ד"ה רמו, וישלח קל"ג ב' ד"ה ורות. יח. שם ברמב"ן, ועיין ב"ר שם, ובאות ט'. יט. ומקדושין פ' ע"ב: "מה יתרעם על מדותיו, וכי גבר על חטאיו, דיו חיים שנתתי לו". כ. עפ"י איוב ג' כ"ב.

לקוברו בחייו. י"ל עדים הם, ויד העד י"א י"ז), השמים לו לא תתן יכולה כפ" (שם ל"ב א'), אך מ" חעשה והארץ לא תו עשה מצינו רק אלגביש (יחזקאל ל' ותאכל חמישיו (מ"ב הארץ מתקוממת לנו נס לא מצינו אלא ב כי רוב חטאים מחי שבארם ולא מרוחני נתאררה האדמה ב ואיך תתקומם האו והיא ד

אך כל זה בשארי רוח ומחלוקת גבוה, לא מחלק

חסא המחלוקת והגאווה בא מתרות ולא מהעפר, ואז הארץ יכולה לתנוקם, ולכן קרה נבלע באדמה

כא. המכתב מהג"מ ר' סופרים בקובץ מכתבי ר"ל, ואיך על ידי סיבו לעתרון זצ"ל יצא מירוי ובישובי עם כמה רבנים שתבנה צפת, כי ממש פחד מרוחות והזות, וזי והוכחתי תוכחת על הז זה מרמוז מרן פה בסז משנת תקס"ד לפ"ק נ עיה"ק מאחד מתלמידיו שנאת הספרדים עליהנ י"ב בתשובה להגאון ב כתב שם מרן באות ג' בארץ הצדקה ופיזור ו לעולם (סנהדרין ע"א ע' זכו), ואין להאריך במה

[ש"צ ב']

לקוברו בחייו. י"ל משום דשמים וארץ עדים הם, ויד העדים בראשונה (דברים י"א י"ז), השמים לא יתנו טלם והארץ לא תתן יבולה כפירוש רש"י בחומש (שם ל"ב א'), אך מ"מ כל זה בשב ואל תעשה והארץ לא תתן יבולה. אבל בקום עשה מצינו רק בשמים כגון אבני אלגביש (יהזקאל ל"ח כ"ב), ותרד אש ותאכל חמישיו (מ"ב א' י"ב), אבל שתהיה הארץ מתקוממת לנקום נקמת ד' על דרך נס לא מצינו אלא בקרח ועדתו. והטעם, כי רוב חטאים מחלק עפר מן האדמה שבאדם ולא מרוחניותו, שהרי מפני כן נתארה האדמה בחטא אדם הראשון, ואיך תתקומם האדמה לנקום מהאדם והיא הגורמת.

מתפללים ונפשי כעפר לכל תהיה, ואם כן קרח שנכשל בזה, הארץ מתקוממה עליו. ומשום הכי נמי המתעצל בהספידו של חכם מרמות רוחא דאית ביה, ראוי לקוברו בחייו ותכס עליו הארץ. והיינו דקאמר הכא יתמו חטאים, ועל ידי מה יתמו, מן הארץ יתמו, שהארץ תתקומם על החטאים, ורשעי"ם היינו ורעשי"ם עוד אינם.

עוד אינם.

הרעש בארץ ישראל בא בעון המחלוקת

ונשאר קושיא לאלוקינו מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת, ומדוע יגע בהרים ויעשנו - והיום הגיעני מכתב מירושלים הקדושה מקדוש ה' ידידינו גאון ישראל מהו' ישראל בעהמ"ח פאת השולחן, בריך רחמנא דיהביה לן, ע"ד נתת ליראיך נס להתנוסס (תהלים ס"ו) כ"א. וההוא אמר ב' דברים, א' אמר שחורבן הגליל הלז ניבאו עליה חז"ל במשנה שלהי סוטה (מ"ט ע"ב) בעקבא דמשיחא

←

זאת המחלוקת והגאווה בא מתרוח ולא מהעפר, ואו הארץ יכולה להניקם, ולכן קרח נבלע באדמה

אך כל זה בשארי חטאים, אך ברמות רוח ומחלוקת שאיננו אלא מרות גבוה, לא מחלק העפר, אדרבא אנו

כ"א. המכתב מהג"מ ר' ישראל זצ"ל בעהמח"ס תקלין הדתין, ובית ישראל, נדפס כעת בספר אגרות סופרים בקובץ מכתבי הת"ס ס"ב, עיי"ש כל המכתב הארוך מספר באריכות מהמאורע הרעה ר"ל, ואיך על ידי סיבת קניית בית הכנסת בירושלים על ידו, שהתנדב הגביר הצדיק ר' עקיבא לעהרין זצ"ל יצא מירושלמיה בעשרה בטבת וניצל, עיי"ש נפלאות ידובר בו. ושם מודיע להח"ס: ובישובי עם כמה רבנים דספרדים היראים ותלמידי חכמים שלמים, ועיני רואות כי כבד ואי אפשר שתבנה צפת, כי ממש לא נשאר בית וכו', מעט שנשארו יושבים באהלי ערביים חוץ לעיר, ויש פחד מרוחות וחות, ולכן שלחתי שיבואו לפעה"ק בתוך כוללנו ונתאחד ביחד בתוככי ירושלים, והוכחתי תוכחת על האחדות והשלום והסרת הלשון הרע והשטנה ושנאת חנם וכו', עיי"ש - ועל זה כרמו מרן פה בסד"ה אך לפי וכו' וצדיק הוא וכו'. ובשו"ת הת"ס האבהע"ז ח"א ס"ו קל"ב משנת תקס"ד לפ"ק כתב החת"ס זו"ל: "וביום שמחת תורה העבר הגיע לידי מכתב מירושלים עיה"ק כואחד מתלמידי היושבים שם וכו', ושם סיפר מגודל הדוחק שיש להאשכנזים שמה, וגודל שנאת הספרדים עליהם, ממש כמו שכתב בפסקי מהרא"י ת"ל וכו'". ובשו"ת הת"ס החו"מ ס"י י"ב בתשובה להגאון בית ישראל הנ"ל בדין דדברים בין כולל וואלין ורוסיה משנת תק"צ לפ"ק, כתב שם מרן באות ג' זול"ק: "ע"ד הפירוד, אוי נא לנו כי בושנו ונכלמנו כי נאמר צדיקים יושבים בארץ הצדקה ופיזור הנאה להם, אוי לנו שכך עלתה בימינו, כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם (סנהדרין ע"א ע"ב), אבל מה נעשה שחטאתינו גרמו שאי אפשר להכניסם, על כן יתפרדו וכו', ואין להארץ במה שלבו של אדם כשר דוה עליו, ה' ישפות שלום לתלמידי חכמים המורבים שלום ולכל אחינו בני ישראל, עכ"ל"ק. (שער יוסף).

בעזרה ש"ת

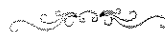
ספר

יד שלום

על התורה

הלל שני

ויקרא - במדבר - דברים

חדושים וביאורים, על פרשות השבוע נאמרים
 אשר חנני ה' בחמלת ה' עלי בזכות אבותי נבג"מ ולל"ה

ישכר דוב פריעדמאן

שנת תשס"ד לפ"ק

רַב לָכֵס בְּנֵי לֵוִי, הַמַּעֲט מִכֶּסֶּךְ כִּי הַבְּדִיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְתּוֹ יִשְׂרָאֵל וְגו' וּבִקְשַׁחְסֶם גַּם כְּהוֹנֵה. וַיֵּשׁ לַהֲצִיץ בְּמֵה הַשִּׁיב מִשֶּׁה רַבִּינוּ טַעֲנַחֲסִי.

ב) רַב לָכֵס בְּנֵי לֵוִי, פִּירָשׁ"י וְקִרַח שִׁפְקָה הִיּה מֵה רֵאשִׁיטוֹת זֶה, עֵינֵי הַטַּעֲמוֹ, רֵאשִׁיטוֹת שֶׁלֹּא גְדוּלָה יוֹלָאָה מִמֶּנּוּ, שְׁמוּאֵל שֶׁשְׁקוֹל כִּנְגַד מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן, אָמַר, בְּשִׁבְלֵי אֲנִי נִמְלֵט. וַיֵּשׁ לְדַקֵּק לְמֵה הִיּה סוּמֵךְ עֲלֵמוֹ דּוּקָא עַל שְׁמוּאֵל שֶׁשְׁקוֹל כִּנְגַד מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן.

וַיִּלֵּךְ עַל פִּי מֵה דֹאִיחָא בְּמִדְרַשׁ (וַיִּקְרָא פִּי"ד ס"ו) כִּי דַעַת הָאוֹמוֹת שִׁיִּשְׂרָאֵל בְּטַלִּין בְּרוֹב לְגַבְיָהוּ, כִּי אֲחַס הַמַּעֲט מִכֶּל הָעַמִּים. וְהִנֵּה יָדוּעַ (כַּמְטוֹחַ טו.) דְּכָל קְבוּעַ כַּמְחָזָה עַל מַחְזָה דְּמִי וְאִינוּ בְּטוֹל בְּרוֹב, וְאִם כֵּן כֹּאשֶׁר יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵינָם בְּמִקְוֵמָן אֵין חֲשַׁשׁ בִּיטוֹל בְּרוֹב דְּכָל קְבוּעַ כַּמְחָזָה עַל מַחְזָה, אֲבָל לְאַחַר שְׁגָלוֹ הוּי נִיידִי, וְנַחֲשׂוֹר הַקּוֹשִׁיחַ מִדּוּעַ אֵינִים בְּטַלִּים בְּרוֹב הָאוֹמוֹת.

← וְתוֹרִין בִּישְׁמַח מִשֶּׁה (פ' שְׁמֹחַ), עַל פִּי מֵה דְּמַלְּטוֹ דְּאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל שְׁקוֹל כִּנְגַד כְּמֵה וְכְמֵה, וְכִמוֹ מִשֶּׁה שְׁקוֹל כִּנְגַד כָּל יִשְׂרָאֵל (מִכִּלְחָא יַחַד ס"ח), וַיֵּאִיר בֶּן מִנְשֵׁה נֶגַד רוֹבֵן שֶׁל סְנֵהֲדֵרִין (בְּנֵה בְּחַרָא קַבָּא), וְכֵן דוֹר הַמִּדְבָּר שְׁכַל אֶחָד מֵהֶם הִיּה שְׁקוֹל כְּאַלְפֵי אִישׁ (עֲשֵׂה מֵאֲמֵרוֹת חֲקוּ"ד ח"ב פל"ב), וְאִם כֵּן אֵין צְרִיחַ יוֹכֵלָה לִידַע מִשְׁקַל הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמִכֶּל שְׁכֵן נֶגַד הָעֹבְדִים, דְּהַפְחוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שְׁקוֹל נֶגַד כוֹלֵן, וְרֵאשִׁיטוֹת לִזֵּה מִמֵּה דֹאִיחָא צִפְרִיקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר (פְּלִיטֵי) שֶׁהִשְׁיִיחַ כְּבִיכּוֹל נִכְנַס עִמָּהֶם לְמַזְרֵים לְהַשְׁלִים הַמִּסְפָּר שְׁבַעִים אִישׁ, וּמִזֵּה יוֹבֵן כְּמֵה סָפוּן אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם כְּבִיכּוֹל הוּא מַחֲשִׁיב עֲלֵמוֹ לְאַחַד מֵהֶם, וְכִזֵּה כְּתִב לְפִרְשׁ הַכְּתוּב (אִיבַּי עַב יב) וְהוּא בְּאַחַד וּמִי יִשִּׁיבּוּ, ר"ל

שְׁכִיכּוֹל הוּא יִתְצַרֵךְ נַחֲשַׁב בְּמִקּוּם אֶחָד, אִם כֵּן וּמִי יִשִּׁיבּוּ, עַכְמוֹ"ד.

וְכִזֵּה אֲמַרְתִּי לְפִרְשׁ הַכְּתוּב (אִיבַי יד ד) מִי יִתֵּן טַהוֹר מִטְמֵא לֹא אֶחָד. כִּי יֵשׁ לְחַדֵּשׁ דְּהֵא דְּמַצְרַף הַקְּבִי"ה אֶת עֲלֵמוֹ כְּאַחַד מִנֵּיהוּ הוּא רַק אִם מַחֲזִיק עֲלֵמוֹ לְעַנּוּ, דֹּאִי לֹא הִכִּי הָרִי אֵין אֲנִי וְהוּא יוֹכֵלִים לְדוֹר בְּמִקּוּם אֶחָד אָמַר ה' (פְּסֵיחַ ה.) וְכִמוֹ שְׁנֵאֲמַר (יִשְׁעִיה טו טו) אֲשַׁכּוּן אֶת דְּכֹא. וְכִזֵּה שְׁאֲמַר הַכְּתוּב מִי יִתֵּן טַהוֹר מִטְמֵא, הֵינֵנו יִשְׂרָאֵל מֵאוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵם טְמֵאִים, הֲלֹא הֵמָּה הַרּוֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּטַלִּין לְגַבְיָהוּ, לִזֵּה לֹא אֶחָד, הֵינֵנו יַחֲדוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁהוּא מַצְרַף כְּאַחַד מֵהֶם הָרִי כְּמֵה סָפוּן אֶחָד מֵהֶם וְלִכֵּן שְׁקוֹלִים כִּנְגַד כוֹלֵם, וּמִדּוּיִיק מֵה שְׁאֲמַר ל"א אֶחָד, הֵינֵנו שֶׁהוּא בְּצַחֲוִי לֹא וְכֹאֵין נַחֲשַׁב אִזּוֹ הָאֶחָד מַצְרַף עֲמוֹ. (וַיִּשִּׁין בְּדַבְרֵיט פ' שְׁלֹחַ).

→ וַיִּתְבֵּן לוֹמַר שׂוֹאֵת הִיחָה טַעֲנַחֲוֹ שֶׁל קִרַח, שֶׁהָרִי הוּא טַעֲנַחֲוֹ שֶׁאַהֲרֹן אֵינוֹ רֹאזִי לְהִיּוֹת כְּהֵן גְּדוֹל, וְהֵלֵךְ וְטַעֲנַחֲוֹ לְמִשֶּׁה הֲלֹא כְּחִיב צְחוּרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, וְרוֹב יִשְׂרָאֵל רוֹזִים שְׁאֲנִי יִהְיֶה כְּה"ג וְלֹא אַהֲרֹן, וְכִמוֹ"שׁ הַכְּתוּב וַיִּקְהָלוּ עַל מִשֶּׁה וְעַל אַהֲרֹן וְגו', כְּדִי לְהַרְאוֹת שֶׁהֵמָּה הַרּוֹב כִּנְגַד מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן, וְכֵן לְהִלָּן כְּחִיב וַיִּקְהָל עֲלֵיהֶם קִרַח אֶת כָּל הָעֵדָה וְגו'. וְכִזֵּה טַעֲנַחֲוֹ בְּטַלָּה שֶׁהָרִי מִשֶּׁה שְׁקוֹל כִּנְגַד כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן אַהֲרֹן הִיּה ג"כ שְׁקוֹל נֶגַד כְּמֵה מִיִּשְׂרָאֵל.

→ וְכִזֵּה שְׁדַרְשׁ רַש"י ז"ל, וְקִרַח שִׁפְקָה הִיּה מֵה רֵאשִׁיטוֹת זֶה, בְּלוֹמַר דְּכִיּוֹן שִׁפְקָה הִיּה הָרִי יָדַע שֶׁאֵף שֶׁהֵמָּה הַרּוֹב כִּנְגַד מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן הָרִי מִשֶּׁה שְׁקוֹל כִּנְגַד כָּל יִשְׂרָאֵל, לִזֵּה אָמַר עֵינֵי הַטַּעֲמוֹ רֵאשִׁיטוֹת שֶׁלֹּא גְדוּלָה יוֹלָאָה מִמֶּנּוּ, שְׁמוּאֵל שֶׁשְׁקוֹל כִּנְגַד מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן, הֵינֵנו שְׂרָאָה שִׁישׁ צוֹ נִשְׁמַת שְׁמוּאֵל וְא"כ הוּא שְׁקוֹל כִּנְגַד מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן מִמִּילָא הוּא הַרּוֹב, וְלִכֵּן אָמַר בְּשִׁבְלֵי אֲנִי נִמְלֵט, הֵינֵנו בְּטַעֲנַחֲוֹ שִׁבְטַל דַּעַחֲסִי בְּרוֹב.

(פ"ט ס"ג)
 זר אמרתי
 כי סודות
 וזה שאמר
 גדיין הוא
 קי החורה
 טעמה של
 ולכן נשאו
 קדושים
 קהל ה'
 דברים
 על משה
 שלא גילה
 לא כולם
 ומדוע
 סודות
 ים.
 יודע ה'
 ות חלק
 ה' וליה,
 ה"ב, כי
 יהיה וכל
 את סודה
 וה"ז אי
 ער להפך
 זר ויבדל
 גדיל את
 לת היום
 ים, ואת
 צלילה

ויש לומר עוד שטען שהמה הרוב מכיון שהקב"ה מנרף עמהם, וזה שאמר כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', היינו שהקב"ה מנרף עמהם, ואם כן מדוע חתנשאו על קהל ה', לזה השיב לו משה רב לכם בני לוי וגו', שזה שאתם סוברים שאתם הרוב משום שהקב"ה מנרף עמכם, זה רק אם מתנהגים במדת ענוה, אבל הרי בקשחם גם כהונה, ואתם מבקשים התנשאות ורוממות והרי אז אמר ה' אין אני והוא יכולים לדור בעולם, אז יאמר רב לכם, שאם אתם בצחי' גאות אז המעט מכם, אזי אתם המעט ואינכם הרוב כי אין הקב"ה מנרף עמכם.

★

רב לכם בני לוי, פירש"י דבר גדול אמרתי לכם, ולא טפשים היו, שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב וכו', וקרח שפקה היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצא ממנו, שמואל שקול כנגד משה ואהרן, אמר, בשבילו אני נמלט. ויש לדקדק בדברי רש"י אלו שדקדק בלשונו לומר לשון חכמה וסכלות, כמ"ש ולא טפשים היו, וכן וקרח שפקה היה, מה ראה לשטות זה, ולכאורה איזה שייכות יש מזה לפקחות וטפשות, וכי מי שעבר עזירה נקרא טיפש, ויותר היה שייך לקרותו רשע ולא רשעים היו וכו'.

ואפשר לומר על פי מה דמתאמר משמיה דמרן החכם סופר זי"ע, לבאר מאמרם ז"ל (תמיד לב) איזהו חכם הרואה את הנולד, דלכאורה הי"ל הרואה מה שיוולד. ופי' הכוונה כי שמפחד מהעתידות ביותר עליו נאמר (משלי כב יג) אמר עלל ארי בחוך בחוך רחובות ארצת, ואמרו מן הזהירות שלא תרצה להזהר, ואמנם חכם שוקל העתידות ממה שכבר עבר

ומה שנעשה כבר בעולם כיוצא בו ומציא ראייה ממה שנעשה בהעבר על העתיד היינו מה שיוכל לזמנח ממעשים אלו, והיינו שאמרו הרואה את הנולד שכולל העבר שכבר נולד עם העתיד להוולד, עכ"ד.

והנה בקרח אנו רואים שלא השתמש בחכמה לראות ממה שנולד כבר, מה נעשה עם מרים אחותו של משה שדברו עליו, ומה נעשה באחרים שחלקו על משה, רק אדרבה ראה בעתידות מה שיהיה אחריו ששלשלת גדולה יוצאה ממנו ובזכותם ימלט, ואילו היה רואה ומחזקן ממה שנולד כבר הרי לא היה נחפס בעונו, ולזה קראו רש"י ולא טפשים היו היפוך ממה שאמרו איזה חכם הרואה את הנולד, כי באמת היו טפשים ולא חכמים כי לא התבוננו על מה שנולד כבר רק על מה שעמיד להיות, וזה שאמר וקרח שפקה היה מה ראה לשטות זה, כי עינו הטעתו להביט על מה שעמיד להיות וזה טפשות, כי ראה שלשלת גדולה יוצאה ואמר בזכותם אני נמלט.

★

רב לכם בני לוי, בפרש"י וקרח שפקה היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל שקול כנגד משה ואהרן, אמר, בשבילו אני נמלט. ויש לדקדק דהיה לו לומר עינו הטעתו, לשון רבים. ועיין בישמח משה מה שכחז בזה.

ויש לומר בדרך נחות, על פי מה דמתאמר משמיה דהגאון מהר"ם א"ש זללה"ה, (מובא בייטב לב פ' שלח), לפרש הכתוב (במדבר כד ג) ונאום הגבר שתום העין, כי מי שרואה בשתי עיניו אינו רואה רק מקרוב ולא מרחוק, אבל מי שרואה לראות למרחוק אז נריך לסתום עין

אחת ולהביט מזמנחמה ביותר למרחוק, וזה ש העין וגו', כי קרוב עכ"ד.

וזאת היתה כ מרחוק סומך את עצמו שלשלת גדולה מקרוב מה יהי לא היה אחוז בו ז"ל בלשונו הטו בעין אחת היי הטעתו לחלוק

ואם בריאה י ובלעה ל חיים שאולה ו אח ה' והקשה נריך לאבד גם להם, הלא אם ממונס ג"כ הי מלבי

ואפשר לומר קודש ישראל יאשמו רעה תנ דלאיזה צורך ו לשני דברים, ד על פי דברי ו מקום קיימא